

Új-Zélandban stb., bár a telepek alapítása rendkívül sok nehézségbe ütközik; maga az afrikai kormányzóság egy strucz kiviteléért 50 font sterling adót követel,

s hozzávetve a szállítási és más egyéb költségeket, Californiában például 5000 frankba kerül egy strucz. (Rev. scient. 1889. 10. szám.) T. K.

TERMÉSZETTUDOMÁNYI MOZGALMAK A HAZÁBAN.

22. *A Magyar Tudományos Akadémia* október 14-ikén tartott elegey ülésén főtitkárául 58 szavazat közül 32 szavazattal Szily Kálmán műgyetemi tanárt, társulatunk elnökét választotta meg.

A III. osztály október 21-ikén tartotta első ülését, melyre öt tárgy volt kitéve.

Daday Jenő lev. tag »A nápolyi öböl rotatoriáiról« című székfoglalójában ismertette az említett öbölben megfigyelt 12 rotatoria fajt, a melyeknek fele más tengerekből már ismeretes. Behatóbban méltatja ez állatkák anatómiai viszonyait, sok adatot közöl földrajzi elterjedésökről, és az édes- meg a sósvízi rotatoriák szervezetenek azonosságából azt következteti, hogy a rotatoriák voltaképen édesvízi állatok, a melyek vándorlás útján jutottak a tengerbe. Ez a következtetése azonban nem gyengíti meg azt a bizonyosnak tartott igazságot, hogy a rotatoriák tenger vízi östől származtak, csupán azt mondja ki, hogy ősi hazájoktól

korán elszakítottak és a változott viszonyok közt fejlődtek tovább.

Hunyady Jenő »Az orthogonál szubstituczió« czímen tovább fejtette a hasonló című székfoglalójában előadott eszméket.

König Gyula »A metszéspont-tételekről az algebrai görbék elméletében« czímen tartott előadást.

Korányi Frigyes a vezetése alatt álló egyetemi belgyógyászati kórházból Hirschler Ágoston és Ferray Pál asszistenseknek »A tödőüszök kór-oktanára vonatkozó vizsgálatok« című és Friedrich Vilmos és Stricker Mór egyetemi gyakornoknak »A különböző hőmérsékletű és mennyiségű bevett víz hatása az ép és kóros szívre« című dolgozatát mutatta be.

Végre Fodor József előterjesztette Schiff Ernő értekezését »A vér alakos elemeinek és haemoglobin tartalmának mennyisége az újszülöttek ép és kóros viszonyai közt.«

RÉGI MAGYAR MEGFIGYELÉSEK.

170. *Földrengés Jenikóban 1719. évben.* »Abban bizonyos vagyok, hogy tegnap igen megijedtünk volt. De még nekünk is jutott benne. Ebéd felett egyszersmind a tálak kezdének tánczolni, mi is düledeznék. Akkor veszzük észre, hogy földindulás. Az emberek azt mondják, hogy ennél nagyobbbat nem értenek. Az én házam alá a tenger bemegyén és mindenkor vagyon ott térdig erő víz: de, mihent a földindulás volt, szárazon maradt — estve felé jött haza a víz. A kik a tengeren voltanak jól megéreztek. A földindulás előtt egy órával láttuk hogy a Vezér ment magát mulatni a fekete tenger fele, de mihent megérezte a földindulást, azonnal nagy sietségel visszsa tért, és a Császárt ment látni. Konstantinápolyban sok boltok és házak estenek le. Ebéd után a Francia követnéhez menvén az Ura Pérában volt — a kin igen búsult, nem tudván hogy ha nem esett e valamely szerencsétlenség az Urán, vagy a gyermekein. Azért is két vagy három

aranyat ígért a hajósoknak csak vigyék el az emberét, kit az Urához akart küldeni; de a hajósok úgy féltének menni hogy tíz aranyért sem mentenek volna el. Az okát kérdezték tőlök: azt felelték, hogy a Földindulásban a víz alatt a Föld lesüllyedhet, a víz leesvén a hajók is lesüllyedne.« . . . (Mikes Kelemennek 1719 év Máj. 26 Jenikóban kelt leveleiből.)

Közli: FARKAS SÁNDOR.

171. *Leopárd Duna-Bogdányban.* »Ntabene anno 1799. die 30 Novembris dum in venatione fuissent in Silvis, in Monte »Tripsen« in Bogdányiensi territorio venator erat p. t. Sebastianus Schröth, Leopardum trajecit Henricus Gaszler, secundum vero ictum dedit ei Molitor Joan: Rittinger. Altera vero die tulit Budam dictum Sebastianus Schröth, et emit Leopardum C. Hadek. Unde autem venerit, ignoratur.«* Matricula

* Nem lehetetlen, hogy hiúz volt, melyet néhol »tigris«-nek is neveznek. SZERK.

Copulatorum Parochiae Duna-Bogdány Tom. III. ab anno 1792—1807. Pagina 11.

Közlő: PORTEIKI TIVADAR.

172. Meteor. A tüzes golyóbis (Bolis) Megjelenik némellykor a' Levegőben valamely nagy világos golyóbis, mellynek színe veresses, és hol lassan, hol pedig sebessen repül: némellykor nagy tüzes farkat húz maga után, 's részút jó le-felé, es a' földhez közel; máskor pedig távol létében is nagy durranással öszsze szakad; ezen alkalmatossággal sok nagy, és apró rendű forró, meleg, vagy tüzes köveket-is szór a' föld színére, mellyekből némelly darabok a' földbe mélyen behatnak. A' nagyságok ezen golyóbisoknak külömbféle: némellyek oly nagyoknak látszanak, mind a Hold. . . . Lát-szattak már Magyar Országban-is gyakorta; de a' többi között eg'gy, melly 1751-ben 26-dik Majusban esett-le, igen nevezetes: t. i. dél után 6. órakor látszatott az Égben eg'gy nagy világos tüzes golyóbis Zagrab Vár-Megyében fekvő Hrasina nevű helység-nél; melly közel érvén a' földhez két részre szakadt, és először fekete, azután külömbféle színű füstöt botsáttván-ki magából szür-uyú nagy tsattanással hullott-le a' földre, mellyet úgy megrendített, mint valami kised földindulás. Az eg'gyik darab melly 71. fontot nyomott, az előtte való napon szántott földre esett, és abba három ölnire bément, a' lyik pedig, mellyet tsinált, eg'gy rőf szélességű volt, mellyet jól meg-égetett; a másik darab, melly 16. fontot nyomott, eg'gy rétre esett, melly 200. lépésnyire volt az első helytől, itt-is nagy repedés volt a' földben. Ezen golyóbisnak el-pattanását, 's tüzét számtalan emberek látták, a' durranását pedig hallották, Mind a' két darab eg'gy forma volt, és hasonló részetskékből állott. (Nagy Leopold. A' levegőnek rövid ismertetése. Váztott 1815. 113—114. lap.)

Közlő: NAGY SÁNDOR.

173. Az első léggömb Magyarországon. Tehát a' Győri Tudomány Fő Oskolának tulajdona az a' ditsőség: hogy Magyar Hazánkban is meg lett már egyszer annak a repülő golyóbisnak próbája; melyly majd tsak nem az egész világot fel lázzasztotta. Jól reméltem én azt, hogy ennyi tsátára a mieink is fel ébrednek. Ha nintsen is egyéb haszna, elég a még is: hogy a' természetet vizsgáló nagyságos elme ártatlanul mulatja magát az ilyen ritkább látatok-bann: 's hogy köz népiünk is, azokat szemlélvén, kezdi esmérni, mi sokat tehet a' tanult emberi ész, a mit a' gyáva ostoba talám ördögösségnek tartana. Ezzel igen oszlik homálya, azután egyebekről is inkább el-bírhhatja az okos beszédet. Mire nézve méltó különös-ditséretre Tisztelendő, 's Nagy nevezetű Dom in Ferentz József úr, Zágrábi Püspökségnek Áldozt Papja, a' Szelid Tudo-

mányoknak és a' Böltselkedésnek Tűdósa, Győrött a' Tudomány Fő Oskolában a Természet tudásnak, és a' Gazdaskodásnak Királyi Tanítója: hogy már a repülő golyó-bissal is a' természetnek ilyen ritka műveletével, ilyen hasznos gyönyörködtetést szerzett Nemes Győr Városának.

Egynehány hetekig rejtekben lett többszöri tapasztalások után, eme' most folyó hónap első napján (1784 márczius 1-én), déll esti két óra után, Steiner András Ferentz Orvos Úrnak udvarában tétetett végre a nevezetesebb próba.

A' golyóbisnak szélessége tizenkét Párizsi hüvelyknyi volt. Meg telvén a' gyüladó levegővel legelőször is tsak a' szobábnan botsátatott fel: Egyenes függő mérték szerint vévén sebes emelkedését, majd tsak nem egy szempillantás alatt fel ért a mennyezetig. Onnét levén az udvarra kivivék. Hollott azonnal, a mint szabadon eleresztetett, egyenes hamar reptével fellyül multa a ház fedelét. Már a szabad levegőben a' szél megdült emelkedésel vitte olyly magasra, hogy Tsalóköz Szigetének indulván egynehány pertzenések alatt tsak eltűnt a' nézők elől. (Magyar Hírmondó, 1784. év 181. l.)

Sz. K.

174. A Hold 's Nap fogatkozása, a' mint a' köz nép hissi. Ugyan, láttad é a múlt Vasárnapnak virradtán (1784. márczius 7.), hogy megint mit tsinált az a gonosz Martalótz? Be ragadozó állat. Kitsibe múlt, hogy meg nem evé egészen a' holdat. Én így hallottam, még pedig Szép Apámtól, igen kitsiny gyermekdéd korombann. Sokszor el beszéllete kivált mikor ilyen küszködést látunk az égen, vagy a' holddal, vagy a nappal. Gonosz szer az a Martalótz!* Mint a békákat faldokló gólya a' tavakan, úgy jár ő is az egeken: 's hol a' holdat, hol a napot, a' melylyiket hamarabb kaphatja, hol széléből, hol félig, hol egészen, a mint lehet, sebes futtában el el kapdossa. . . . Az Apám is a Martalóztot emlegette: hogy neki neki szalad a' holdnak, s jót harap belőle mind addig, mig sokszor majd egészen is el harapdálja. Egy úttal azt is el beszéllete, hogy a napot pedig hol valami Sárkány emészti, melylyben gonosz lélek vagyon; hol ismét olyan valami állat, mint a matska. Én is úgy hittem, mert néztük is egykor a' vizes dézsábnan. (Magyar Hírmondó, 1784. év, 161. lap.)

Sz. K.

* Eme csuda-állatot Baróti Szabó Dávid a Kised Szótárban *morkoldb*-nak nevezi. »Ha a' morkoláb a' napot tellyesenn megenné.« Ez idén július 15-ikén hallottam a Szurdok-püspöki plébánostól, hogy hold-fogatkozás idejében a palóczok még most is azt mondják: »a morkoláb megeszi a Holdat.«

Sz. K.



Creative Commons License Deed

Nevezd meg! - Így add tovább! 3.0 Unported (CC BY-SA 3.0)

Ez a [Legal Code \(Jogi változat, vagyis a teljes licenc\)](#) szövegének közérthető nyelven megfogalmazott kivonata.

[Figyelmeztetés](#)



A következőket teheted a művel:

szabadon másolhatod, terjesztheted, bemutathatod és előadhatod a művet

származékos műveket (feldolgozásokat) hozhatsz létre

kereskedelmi célra is felhasználhatod a művet

Az alábbi feltételekkel:



Nevezd meg! — A szerző vagy a jogosult által meghatározott módon fel kell tüntetned a műhöz kapcsolódó információkat (pl. a szerző nevét vagy álnévét, a Mű címét).



Így add tovább! — Ha megváltoztatod, átalakítod, feldolgozod ezt a művet, az így létrejött alkotást csak a jelenlegivel megegyező licenc alatt terjesztheted.

Az alábbiak figyelembevételével:

Engedélyezés — A szerzői jogok tulajdonosának engedélyével bármelyik fenti feltételtől [eltérhatsz](#).

Közkinccs — Where the work or any of its elements is in the [public domain](#) under applicable law, that status is in no way affected by the license.

Más jogok — A következő jogokat a licenc semmiben nem befolyásolja:

- Your fair dealing or [fair use](#) rights, or other applicable copyright exceptions and limitations;
- A szerző [személyhez fűződő](#) jogai
- Más személyeknek a művet vagy a mű használatát érintő jogai, mint például a [személyiségi jogok](#) vagy az adatvédelmi jogok.

- **Jelzés** — Bármilyen felhasználás vagy terjesztés esetén egyértelműen jelezned kell mások felé ezen mű licencfeltételeit.